

เมื่อรัฐบาลพัฒนาเกาะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสากล ชาวชุมชนเกาะช้างมีเอกลักษณ์อยู่บ้างหรือไม่ หากมีจะดำเนินการอย่างไรจึงจะเกิดความยั่งยืนของเอกลักษณ์ชุมชนไปพร้อม ๆ กับการสร้างความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว สมควรสร้างภูมิทัศน์ด้านทานอย่างไร เพื่อให้ชาวชุมชนเกาะช้างมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะช้าง
2. เพื่อค้นหาเอกลักษณ์และความโดดเด่นของชุมชนดั้งเดิมบนเกาะช้าง ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
3. เพื่อศึกษาถึงภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงที่มีต่อชุมชนดั้งเดิมอันจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปจนไม่หลงเหลือความเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นดั้งเดิมอยู่อีกเลย
4. เพื่อศึกษาการเข้ามาใหม่ของกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ ความโดดเด่น กระแสนิยม การโน้ม้นำวิถีชีวิตดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไป
5. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภูมิทัศน์ด้านทานให้แก่ชุมชนดั้งเดิมให้อยู่รอดจากกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ อันเป็นผลมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหารและการจัดการให้มีการดำรงอยู่ของชุมชน ท้องถิ่น ควบอนุรักษ์อะไรและสร้างภูมิทัศน์ด้านทานอะไรให้แก่ชุมชน

ผลการศึกษามีดังนี้

1. ประวัติและวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะช้าง
มีชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายจีนและญวนมาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะช้างเป็นเวลายาวนานกว่า 100 ปีแล้ว ชุมชนระยะแรกก่อตัวขึ้นบริเวณอ่าวสลักเพชรติดต่อกันไปยังบ้าน โรงถ่านและเจ๊กแบ้แห่งหนึ่ง บริเวณอ่าวคลองสนแห่งหนึ่ง และบริเวณอ่าวบางเป้าอีกแห่งหนึ่ง สกุลของบรรพบุรุษที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานระยะแรก ๆ และสืบเนื่องมาจนปัจจุบันคือ บริเวณอ่าวสลักเพชร บ้าน โรงถ่าน และเจ๊กแบ้ มีสกุลดังสุวรรณ ดังสุศรี สลักเพชร สิทธิถาวร หงษ์ร้อนและทิพย์ถาวร บริเวณอ่าวคลองสนมีสกุล อิงชมพู ศิริพันธ์ แซ่ตัน ชิวสุขะ และเชบซิ่น บริเวณอ่าวบางเป้ามีสกุล สง่าศิลป์ ประสงค์สิน สังขกุล และวิเศษสงวน กิจกรรมและวิถีชีวิตของชาวชุมชนสัมพันธ์กับการประมงและการทำสวน ต่อมาภายหลังจากปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา เกาะช้างได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น ชุมชน

ใหม่เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกตั้งแต่หาดทรายขาว คลองพร้าวลงไปถึงหาดไก่อแบ้ กิจกรรมและวิถีชีวิตสัมพันธ์กับการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สกุดผู้บุกเบิกชุมชนใหม่คือ จันทเดิม เกิดมณี และสุนทรกิจ การเจริญเติบโตของการตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนใหม่นี้จะมีศูนย์กลางใหญ่ที่สุดอยู่ที่หาดทรายขาว ขยายต่อเนื่องลงมาทางใต้ไปสู่หาดคลองพร้าว ไก่อแบ้ ถ้าวางเข้าและพื้นที่ต่อเนื่องลงไปทางใต้ของเกาะช้าง และหมู่เกาะทางใต้ของเกาะช้าง

2. เอกลักษณะและความโดดเด่นของชุมชน มีดังนี้

2.1 เอกลักษณะของบุคลิกภาพของชาวชุมชนคือ มีความอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีมิตรไมตรี และเป็นมิตรกับคนทั่วไป

2.2 ชาวชุมชนเกาะช้างมีวิถีชีวิตดั้งเดิมสองประเภทคือ ชาวประมงและชาวสวน วิถีชีวิตใหม่คือ การค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านสมุทรศาสตร์ นำชอบและน้ำเสีย เครื่องมือในการทำประมง ลอบปลา ลอบหมึก และลอบปู อวนคุนหรือคันคุนจับเคย และภูมิปัญญาการแปรรูปเคยไปเป็นกะปิ ที่มีชื่อเสียงของเกาะช้าง

2.4 ขนบธรรมเนียมประเพณี มีประเพณีสงกรานต์และพระทรายน้ำไหล โคนจุก ทำบุญวันตรุษและวันสารทจีนและไทย ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ สะเดาะเคราะห์ ทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับทะเล การลอยกระทง การละเล่นเช่น สะบ้าล้อ หนังกะลุง อาหารและขนมดั้งเดิมของท้องถิ่น

3. ภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงที่มีต่อชุมชน

3.1 ชุมชนดั้งเดิม ชาวชุมชนประมงและชาวสวนมีภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงดังนี้

ก. เรือประมงขนาดใหญ่จากต่างถิ่นใช้อวนลากในการทำประมงจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อลอบดักปลา ปู และหมึกของชาวประมงเกาะช้าง

ข. คนรุ่นใหม่ของชุมชนไปทำงานในภาคการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น อาจทำให้ขาดผู้สืบทอดวิถีชีวิตเดิมได้

ค. การขายที่ดินและอพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดิน

ง. ความไม่ชัดเจนในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวแบบเวียนแรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จ. การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ขาดทักษะทางภาษาต่างประเทศ และความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ฉ. การเสื่อมสภาพของป่าชายเลนชายฝั่งและบริเวณหมู่เกาะมีผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเลและวิถีชีวิตประมง

ข. กระแสเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยวกระทบต่อวิถีชีวิตชาวชุมชนที่อาจต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การหาความรู้ในด้านการเป็นผู้ประกอบการทางธุรกิจมีความจำเป็นมากขึ้น

3.2 ชุมชนใหม่ ชาวชุมชนที่เกี่ยวกับการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงดังนี้

ก. การแข่งขันเชิงธุรกิจระหว่างนักลงทุนที่ประกอบการประเภทเดียวกัน

ข. การสื่อสารกับชาวต่างประเทศ การพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศและความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ค. การสร้างความพร้อมในการให้บริการเพื่อการมีประสิทธิภาพในการแข่งขัน การบริการประทับใจ การพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการเป็นเลิศ

4. การเข้ามาของกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ ความโดดเด่น กระแสนิยม การโน้มน้าววิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไป

กิจกรรมโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ร้านอาหาร บาร์เบียร์ ของที่ระลึก เข้าสู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ทำให้ซีกตะวันตกของเกาะช้างเป็นสังคมใหม่เชิงพาณิชย์ ชาวชุมชนมีวิถีคิดและการดำเนินกิจกรรมแตกต่างไปจากชาวชุมชนดั้งเดิม ความโดดเด่นอยู่ที่หาดทรายขาวและชายหาดลงได้ การโน้มน้าววิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมเกิดขึ้นเช่น มีการดำเนินการในด้านการปรับเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การถ่ายเทแรงงานของคนรุ่นใหม่จากชุมชนดั้งเดิมสู่ชุมชนใหม่ ชุมชนดั้งเดิมที่กำลังได้รับผลกระทบและ โน้มน้าววิถีชีวิตดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไปมากคือ ชุมชนบางแก้วและชุมชนคลองสน

5. การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมให้อยู่รอดจากกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์อันเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว

5.1 เพื่ออนุรักษ์บุคลิกภาพและขนบธรรมเนียมประเพณี

5.1.1 จัดกิจกรรมเชิดชูบุคลิกภาพชาวเกาะช้าง การให้รางวัลบุคคลตัวอย่างทุก ๆ ปี

5.1.2 จัดกิจกรรมถ่ายทอดเอกลักษณ์ของบุคลิกภาพชาวชุมชนเกาะช้างไปสู่เยาวชน โดยบรรจุในหลักสูตรท้องถิ่นของเรา

5.1.3 มีแผนงานและจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเกาะช้างเป็นประจำและมีความสม่ำเสมอ

5.2 เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวประมง

5.2.1 มีการส่งเสริมการฟื้นฟูอาชีพประมงให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม

- 5.2.2 กำหนดเขตคุ้มครองประมงชายฝั่งของชาวเกาะช้าง โดยไม่ให้เรือประมงขนาดใหญ่เข้ามาลากอวนในพื้นที่ระยะ 5 – 10 กิโลเมตรจากชายฝั่ง
- 5.2.3 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการทำประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้แก่ชาวประมง ตลอดจนการแปรรูปผลผลิตจากประมงและการดำเนินการด้านการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ด้วย
- 5.2.4 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือแรมให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- 5.2.5 ให้ความรู้ทางภาษาต่างประเทศเช่น ฝึกอบรมภาษาอังกฤษ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวตะวันตก ความรู้ความสามารถในการจัดการทางธุรกิจ และวิธีการสร้างบริการประทับใจสำหรับชาวประมงที่ปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือรับนักท่องเที่ยวทางทะเล
- 5.3 เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวน
- 5.3.1 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพันธุ์ไม้รุ่นใหม่ ๆ ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าเดิมมาปลูกทดแทนรุ่นเก่า ๆ
- 5.3.2 ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือแรมและเชิงเกษตรให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- 5.3.3 ถ่ายทอดความรู้ในการทำเกษตรแผนใหม่ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า และสร้างประสิทธิภาพทางการตลาดให้มีโอกาสสูงขึ้น
- 5.3.4 ถ่ายทอดทักษะทางภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษ และความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีชาวตะวันตก
6. การบริหารและการจัดการเพื่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชุมชนเกาะช้าง
- 6.1 ให้โอกาสชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและให้มีโอกาสมีรายได้จากการท่องเที่ยว
- 6.2 จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริม รักษา และเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อชาวชุมชน
- 6.3 ตั้งศูนย์แสดงเอกลักษณ์ชุมชนเพื่อแสดงนิทรรศการและเผยแพร่เอกลักษณ์ชุมชน

When the government developed Koh Chang into an international eco-tourism spot, did the Koh Chang community have its own identity? If it did, what could be done to prolong that identity at the time tourism being promoted? How could the Koh Chang community be strengthened enough to survive the change and maintain its identity?

The purposes of this research were as follows :

1. To study the background and development of the Koh Chang community settlement.
2. To find the identity and uniqueness of the Koh Chang inhabitants on the aspects of their customs, traditions, arts and culture, folk wisdom, way of life and local products.
3. To study the threats and risks of the community existence.
4. To study the new coming of the economic and commercial streams, their uniqueness and trends, which will cause the total change of the community way of life.
5. To study how to strengthen the community so that they survive the change occurred by the economic and commercial streams caused by tourism promotion.
6. To determine the administration and management, to prolong the existing of the local community : how to preserve their way of life and strengthen their community

The consequences of the research are as follows :

1. The background and development of the Koh Chang community :

Indigenous Thais and Thais and Vietnamese of Chinese origins had settled down at Koh Chang for more than a century. The earlier community settled down in the area of Salakpetch Bay, and extended to Rongthan and Jekbae. Another community settled at Klongson and the next one at Bangbao Bay. The families that settled and are still living there now are Tungsuwan, Tungsusri, Salakpetch, Sidhithavorn, Hongron and Tiphavorn. At Klongson settlement, the families are : Inqchompoo, Siripan, Saetun, Cheevasuka, and Cheychun, At Bangbao settlement, there are Sangasilp, Prasongsin, Sangkakul, and Visetsanguan. The Koh Chang community makes their living by means of fishery and raising plantation. From 1983, Koh Chang has been more attractive to tourists. Hence, a new community occurred along the western sea coast, from Saikhao Beach and Klongprao Beach to Kaibae Beach. The ways of life in this new area are related to business transaction and tourism. The pioneer families in this area are Chandern, Kerdmanee, and Sunthornkij. The biggest business centre to this new area is from Saikhao Beach down to Klongprao Beach, Kaibae Beach, Bangbao Bay and connected area down to the south of Koh Chang and islands in the south.

2. The identity and uniqueness of the community are as follows :
 - 2.1 The characteristics of the people are gentleness, generosity and friendliness
 - 2.2 The original ways of life of the Koh Chang community were of two types: fishery and raising plantation. The new ways of life are trade and tourism.
 - 2.3 The people have an innate knowledge of marine science, and the ability to recognize good and bad water. The fishing gears used are fish traps, squid traps, crab traps, push nets and brine shrimp nets. Likewise, they have the knack of preserving products, one of which is the famous Koh Chang shrimp paste.
 - 2.4 Customs and traditions. The islanders observe Songkran Festival, with the constructions of artificial sand dunes; float festival, Chinese and Thai New Year and harvest Festivals. Likewise, they have house warming ceremony, misfortune driving, topknot cutting ceremony, making merits to mark Buddhist holidays, observing sea traditions, they have entertainment programs, such as sabalor, shadow play. The island is also famous for its old style cuisine.
3. Threatening and hazardous conditions :
 - 3.1 The local inhabitant who are fishermen and farmers are under the following risks:
 - a. Big fishing boats from other regions use trawler nets which damage the fish, crab and squid nets of the inhabitants.
 - b. The new generation enters the trade and tourism occupations; thus, no one inherits the old way of life.
 - c. Pieces of land are sold and the owners moved to the main land.
 - d. Inhabitants lack the proper knowledge of homestay and farm visits tourism management.
 - e. The lack of foreign language skills and cultures, makes it difficult to contact customers.
 - f. Mangrove deteriorating around the coast and islands affects the abundance of marine life and fisheries.
 - g. The economic and commercial streams affect the inhabitants' way of life. The people may have to adjust themselves to the change. More knowledge of being a business entrepreneur is necessary.
 - 3.2 People in the new community whose careers are trade and tourism run the following risks :
 - a. Business competition
 - b. The lack of foreign language skills and the knowledge necessary for tourism.
 - c. The lack of knowledge of providing a compatible service to impress the customers, and the need of training programs to equip personnel with a service mind.

4. The coming of economic and commercial stream, its uniqueness, trend, have an influence on the old way of life.

Hotels, resort, bungalows, restaurants, pubs, giftshops line the western coast. This makes the area a commercial society, the people then, have different vision from those of the old area. The most popular area is at Saikao Beach and it stretches to the south. The new community influences the old one, for instance, the rejuvenating of trawlers into cruisers, homestay programs, farm visits, the transfer of new generation labour from the old community to the new one. The most affected communities are Bangbao and Klongson.

5. Implanting strength to the old community should be done so as to rescue it from the change occurred by the economic and commercial streams.
 - 5.1 To preserve the characteristics and tradition :
 - 5.1.1 Hold activities to promote the people's characteristics and giving prizes to the peers annually.
 - 5.1.2 Inform the characteristics of Koh Chang people to the younger generation by entering them into the curriculum.
 - 5.1.3 Planning activities to entrust characteristics to the next generation regularly.
 - 5.2 To preserve fishermen's way of life :
 - 5.2.1 Rejuvenate the mangrove to its old state of abundance.
 - 5.2.2 Legislate the protected coastal area for five to ten Kilometers from the shore in which big trawlers are not permitted.
 - 5.2.3 Inform the fishermen the knowledge of fisheries and marine animal culture, the knowledge of preserving products and marketing.
 - 5.2.4 Inform the people the knowledge of the management of homestay tourism.
 - 5.2.5 Provide training programs for fishermen whose trawlers had been changed to cruisers, the programs are for example, English language skills, westerners' customs and traditions, the efficiency in business management, and how to impress the customers.
 - 5.3 To promote the farming way of life :
 - 5.3.1 Replace the old plants with the new ones that yield more crops.
 - 5.3.2 Inform the farmers the knowledge of homestay and farm visits tourism so that management is more efficient.
 - 5.3.3 Teach new techniques of farming, changing the products and marketing them with a better benefit.
 - 5.3.4 Teach the people foreign language skills, for instance, English, and the knowledge of foreign customs and traditions.
6. Management programmers to preserve Koh Chang community identity :
 - 6.1 Give the people a chance to administrate tourism programs and make sure they have a share in the tourism trade.
 - 6.2 Set a committee to promote, preserve and keep track of community change in order to solve problems affecting them.
 - 6.3 Set a center to exhibit and display the community characteristics.